

Uit het zicht

Rapport van de commissie Brouwer
17 november 2021

Conclusies en aanbevelingen

Op 14 april 2021 overleed in Zevenbergschen Hoek een politieman op tragische wijze. Uit forensisch onderzoek bleek dat hij zelf een einde aan zijn leven had gemaakt. De politieman was werkzaam als infiltrant bij het team Werken Onder Dekmantel (WOD) van de afdeling Afgeschermd Operaties, een onderdeel van de Dienst Specialistische Operaties van de Landelijke Eenheid van de politie.

Naar aanleiding van dit tragische voorval is in opdracht van de Korpschef en de Politiechef van de Landelijke Eenheid een onderzoekscommissie ingesteld onder leiding van de onafhankelijke voorzitter Oebele Brouwer (burgemeester van Achtkarspelen, voormalig Recherche Officier van Justitie). Deze commissie heeft de feiten en omstandigheden rond het overlijden van de infiltrant onderzocht en heeft daarnaast de werkwijze van de WOD beoordeeld. Daartoe heeft de commissie binnen de politieorganisatie (vertrouwelijke) documenten ingezien, interviews gehouden en onderzoek gedaan aan gegevensdragers. Daarnaast zijn ook een aantal personen van buiten de politieorganisatie geïnterviewd. Het Openbaar Ministerie heeft, onder andere met verwijzing naar de lopende strafzaak, zeer beperkt informatie verstrekt ten behoeve van het onderzoek.

De commissie dankt iedereen voor de medewerking aan het onderzoek. In het bijzonder spreekt zij nogmaals haar medeleven en dank uit aan het gezin van de overleden infiltrant. Zij waren in een voor hen zeer moeilijke periode bereid meermaals te spreken met de commissie; de indringende gesprekken met hen leverden essentiële informatie op.

Omdat de werkzaamheden van de WOD, en wat daarmee samenhangt, afgeschermd zijn, is ook het rapport van de commissie niet openbaar. De commissie heeft namelijk op grond van haar opdracht zeer veel afgeschermd informatie betrokken bij haar onderzoek en rapporteert hierover gedetailleerd. Om te voorzien in de behoefte aan informatie over het onderzoek zijn de conclusies en aanbevelingen op basis van het rapport wel openbaar.

De operatie in Zevenbergschen Hoek

Begin 2020 startte een heimelijke operatie in Zevenbergschen Hoek gericht op het verzamelen van informatie over de mogelijke criminele activiteiten van Joop M. en personen uit zijn netwerk, waaronder zijn levenspartner. De heimelijke operatie was een vervolg op een eerder strafrechtelijk onderzoek waarbij onder andere aanwijzingen waren gevonden voor corruptieve contacten van Joop M. De inzet van heimelijke middelen gebeurde op bevel van een Officier van Justitie gericht op zogenoemde Stelselmatige Informatie-Inwinning (artikel 126j wetboek van strafvordering en pseudo-dienstverlening (artikel 126i wetboek van strafvordering)).

Door veel tijd in de onmiddellijke nabijheid van het mannelijke subject te verblijven kon de belangrijkste infiltrant snel een goed contact opbouwen en werd relevante informatie verzameld. Op 14 september 2020 werd Joop M. echter aangehouden in het kader van het eerdere strafrechtelijk onderzoek; hiermee kwam een einde aan het rechtstreeks

contact tussen de infiltrant en het mannelijke subject. De operatie werd vervolgens voortgezet omdat ook via de levenspartner van Joop M. informatie verkregen kon worden; zij werd vanaf de aanhouding van Joop M. het belangrijkste subject voor de infiltrant.

Het contact tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject intensiveerde na 14 september 2020. Er ontwikkelde zich in deze periode echter ook een intieme relatie tussen hen. De infiltrant heeft dit verhuld voor de WOD. Over de verandering van de aard van het contact tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject zijn door een andere bij de operatie betrokken infiltrant, al vroeg onderbouwde waarschuwingen afgegeven. Die waarschuwingen werden door de WOD niet voldoende serieus genomen en hebben niet tot adequate interventies geleid. Vanaf de doorstart van de operatie begin 2021 - nu op basis van een bevel tot infiltratie (artikel 126h wetboek van strafvordering) - heeft de infiltrant zelfs lange tijd min of meer alleen verbleven in de onmiddellijke nabijheid van het vrouwelijke subject.

Toen vanaf maart 2021 voor het eerst een aantal andere infiltranten een langere tijd participeerden in de operatie, werd niet alleen duidelijk dat de relatie tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject te nauw was maar ook dat het mentale welzijn van de infiltrant te lijden had onder de operatie. Waarschuwingen hierover werden - wederom - niet voldoende serieus genomen en leidden niet tot adequate interventies. De infiltrant vertelde op 9 en 12 april 2021 aan de WOD dat er sprake was geweest van een fysieke toenaderingspoging van het vrouwelijke subject. De tweede maal gaf hij daarbij ook aan dat de persoonlijkheid die hij had aangenomen in de operatie "onder zijn huid" gekropen was. Ook dit leidde niet tot adequate interventies.

Op 14 april 2021 heeft de infiltrant op tragische wijze zijn leven beëindigd. In zijn afscheidsbericht schreef hij dat zijn leven hem was afgenomen door de persoonlijkheid die hij in de operatie had aangenomen. Hij sprak de hoop uit dat hij herinnerd zou worden onder zijn echte naam en met zijn echte persoonlijkheid.

Werkwijze WOD

De commissie heeft naast de feiten en omstandigheden van het tragisch overlijden van de infiltrant, ook de werkwijze van de WOD onderzocht. Daarbij zijn ook relevante aspecten zoals de psychologische begeleiding van medewerkers en de omgang met bindingstermijnen betrokken. De commissie constateert dat de WOD grote operationele successen behaalt dankzij de kwaliteit van de medewerkers, maar dat de professionaliteit van de organisatie als geheel ernstig te wensen overlaat. Er is te weinig aandacht voor de risico's van heimelijk werken voor het mentale welzijn van infiltranten. Ook worden belangrijke operationele besluiten op een te laag hiërarchisch niveau genomen en ontbreekt het aan een breed afwegingskader.

Conclusies

De commissie heeft de volgende samenhangende conclusies getrokken over de operatie in Zevenbergschen Hoek en de werkwijze van de WOD.

Tekortschietende professionaliteit

De inzet van infiltranten is een onmisbaar en effectief middel in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit; de inzet van het heimelijke middel vergt veel van de politiemensen die dit gevaarlijke en veeleisende werk doen. De inzet van dit middel verplicht tot een hoge mate van professionaliteit van de politieorganisatie, waarbij niet alleen de veiligheid en afscherming van infiltranten voorop moet staan maar ook hun mentale welzijn en integriteit. Dit is op dit moment niet met voldoende waarborgen omkleed binnen de WOD.

Er bestaat binnen de WOD een hoge mate van informele overeenstemming over de werkwijze en professionele standaarden. Dit is onder andere gebaseerd op relevante wetgeving en jurisprudentie. De werkwijze is echter niet vastgelegd en geborgd. De professionaliteit van de WOD is daardoor te sterk afhankelijk van de individuele kwaliteit van medewerkers.

Te grote werkverbanden

Het ontbreekt binnen de WOD aan kleinschalige werkverbanden waarbinnen zicht is op mensen en operaties en waarin professionele discussies voldoende ruimte kunnen krijgen. De leidinggevenden hebben een te grote "span of control" en "span of care".

Besluitvorming en betrokkenheid leiding

Zwaarwegende besluiten over operaties van de WOD worden binnen de politie op een te laag hiërarchisch niveau genomen en vanuit een te beperkte oriëntatie. Er is geen escalatiestructuur ingericht waardoor dilemma's niet terecht komen op het juiste hiërarchische niveau. Tactische en strategische leidinggevenden hebben langdurig te weinig aandacht gehad voor de operaties en de organisatie van de WOD.

Gebrek aan transparantie

Deels hiermee samenhangend constateert de commissie dat op een laag niveau binnen de politie de mogelijkheid bestaat om met een beroep op heimelijkheid terughoudend om te gaan met informatieverstrekking aan gezagsdragers en de Centrale Toetsingscommissie. Als dit voortkomt uit begrijpelijke zorgen om afscherming, dan moeten die zorgen behoorlijk geadresseerd worden en niet leiden tot terughoudendheid.

Gebrekkige kennis van niet-operationele risico's

Er is beperkte actuele theoretische kennis binnen de WOD met betrekking tot bekende risico's voor het mentale welzijn en de integriteit van

infiltranten. Begeleiders zijn vanuit de praktijk in wisselende mate bekend met aspecten van die risico's en letten hierop. Het ontbreekt echter aan structurele vak-ontwikkeling, de borging van kennis en de toepassing van kennis. Het ontbreekt binnen de WOD tevens aan de permanente aanwezigheid van deskundigen op dit gebied, die gevraagd en ongevraagd adviseren in operaties en die het mentale welzijn en integriteit van infiltranten als belangrijkste verantwoordelijkheid hebben.

De integriteit van een infiltrant is - net als voor alle politiefunctionarissen - eerst en altijd een persoonlijke verantwoordelijkheid. De mate van blootstelling aan bepaalde werkomstandigheden bij heimelijke operaties maakt infiltranten echter extra kwetsbaar. De organisatie is hierop onvoldoende waakzaam en spant zich onvoldoende in om het individu te behoeden voor die risico's.

Bindingstermijnen

De omgang met de bindingstermijnen voor medewerkers van de WOD is ambivalent. Enerzijds is het streven deze termijnen strikt te handhaven maar anderzijds heeft de commissie de indruk dat deze termijnen ook in het recente verleden nog op individuele basis gemakkelijk werden verlengd om operationele redenen. Die ambivalentie is waarschijnlijk deels te wijten aan het feit dat medewerkers niet graag stoppen met dit unieke werk, maar ook dat de huidige systematiek van bindingstermijnen - en de onderbouwing daarvan - gedateerd is en niet aansluit bij de praktijk. Medewerkers ervaren de omgang met bindingstermijnen binnen de WOD als willekeurig. Dit maakt medewerkers onzeker en beïnvloedt het werkklimaat negatief.

Loopbaanbeleid

Een hiermee verbonden knelpunt is het uitstroombeleid voor medewerkers van de WOD; dit beleid is onevenwichtig en laat medewerkers aan hun lot over. Zij worden niet gefaciliteerd vanuit de organisatie terwijl hun positie bij de WOD hun kans op een goede nieuwe werkplek heel klein maakt. Tijdens hun werk voor de WOD zijn infiltranten volkomen afgesneden van de organisatie waardoor zij op achterstand staan op de interne arbeidsmarkt. Zij worden na afloop van hun bindingstermijn onvoldoende ondersteund bij het vinden van een nieuwe werkplek binnen de politieorganisatie.

Ontbrekende risico inschatting

De risico's voor het mentale welzijn en de integriteit van de belangrijkste infiltrant in de operatie in Zevenbergschen Hoek zijn vooraf en tijdens de operatie onvoldoende onderkend. Het ging om een uitzonderlijke operatie; de langdurigheid en intensiteit van het traject hadden tot extra alertheid moeten leiden. De specifieke risico's hadden ingeschat moeten worden en er hadden meer mitigerende maatregelen getroffen moeten worden vooraf en tijdens de operatie. Er lijkt gedurende de operatie sprake te zijn geweest van een overheersende oriëntatie op resultaten.

Kwetsbaarheid infiltrant

Het profiel van de belangrijkste infiltrant gaf voldoende aanknopingspunten om te veronderstellen dat hij geschikt zou zijn voor deze langdurige, intensieve operatie. Er waren naar de mening van de commissie echter ook aspecten van zijn profiel die hem kwetsbaar maakten. Zijn eerder gebleken neiging om autonoom te opereren en zijn aantrekkingskracht op vrouwelijke subjecten zijn daar voorbeelden van. Ook de uitkomsten van opeenvolgende mental check ups hadden aanleiding kunnen zijn om in ieder geval extra aandacht te geven aan zijn kwetsbaarheden.

De operatie - die gericht was op een koppel - werd ingezet met een infiltrant die in het scenario zelf ook een relatie had. De infiltrant die de partner speelde, kon vanaf het begin van de operatie slechts beperkt aanwezig zijn. Na de aanhouding van het mannelijke subject op 14 september 2020 was er binnen de WOD weliswaar het bewustzijn dat er risico's waren met betrekking tot de setting van een vrouwelijk subject en een mannelijke infiltrant, maar hierop zijn onvoldoende maatregelen getroffen en er is onvoldoende scherp toegezien op de uitvoering en naleving van maatregelen.

Signalen

De infiltrant die de partner speelde en de begeleiding van deze infiltrant gaven na de aanhouding van het mannelijke subject onderbouwde waarschuwingen af dat er een te nauwe relatie ontstond tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject. Deze waarschuwingen zijn niet of onvoldoende serieus genomen.

Soortgelijke signalen van andere infiltranten en signalen afkomstig uit tagesprekken zijn niet voldoende serieus genomen en zijn niet voldoende in relatie tot elkaar bezien. De infiltrant is weliswaar diverse keren geconfronteerd met de signalen, maar op basis van de stelregel dat een infiltrant nu eenmaal op zijn woord geloofd moet worden, is genoeg genomen met zijn ontkennende uitleg en toezeggingen dat hij zijn aanpak zou wijzigen. De signalen hadden naar de mening van de commissie aanleiding moeten zijn een interventie te doen.

Intieme relatie

In de maanden na de aanhouding van het mannelijke subject heeft zich daadwerkelijk een intieme relatie ontwikkeld tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject. De infiltrant heeft dit bewust verhuld voor de WOD.

Hoewel de infiltrant bewust het intieme karakter van de relatie verborgen hield, heeft hij geen moeite gedaan om zijn toenemende betrokkenheid bij het leven van het vrouwelijke subject en haar gezin te verbergen. Uit de terugkoppelingen die hij gaf en de door hem opgestelde verballen kwam duidelijk naar voren dat hij steeds meer tijd met haar en haar gezin doorbracht en dat de relatie het niveau van een goede buur of zelfs vriend

ontsteeg. Ook dit had naar de mening van de commissie aanleiding moeten zijn om een interventie te doen.

Ethische grenzen en ontbrekende toetsing

De commissie is van mening dat bij de operatie in Zevenbergschen Hoek ethische grenzen zijn overschreden. De infiltrant is een emotionele band aangegaan met een persoon uit de naaste omgeving van het vrouwelijke subject; dit is een overschrijding van een ethische grens die voorkomen had kunnen en moeten worden. Daarnaast wijst de commissie op het feit dat tijdens een specifieke encensering gebruik is gemaakt van reguliere politiemedewerkers waarbij een van hen zelfs contact heeft gehad met het vrouwelijke subject. Ook dit had voorkomen kunnen en moeten worden. Bij die encensering zijn ook kinderen betrokken; dit laatste acht de commissie volstrekt onaanvaardbaar.

Voorafgaand aan de start van het traject in Zevenbergschen Hoek is door het Openbaar Ministerie geen toetsing gevraagd aan de Centrale Toetsing Commissie. De commissie kan deze afweging bij aanvang begrijpen in strikte juridische zin, maar is van mening dat toetsing gedurende het traject, gezien de praktische kenmerken en voorzienbare en gewenste ontwikkeling tijdens dit langdurige en intensieve traject, in de rede lag. De commissie wijst er daarbij op dat die toetsing eind 2020 wel werd gevraagd bij de doorstart van de operatie. Op dat moment werd namelijk een bevel tot infiltratie voorgelegd aan de CTC terwijl het mannelijk subject toen al enige maanden in detentie was en in praktische zin niets aan de operatie veranderde. Daarnaast is de commissie van oordeel dat, op basis van de (beperkte) informatie die zij heeft kunnen inzien, er op dat moment geen toegenomen perspectief lijkt te zijn geweest op relevante opbrengsten van de operatie in Zevenbergschen Hoek.

Verlies van contact

De infiltrant kreeg en nam veel ruimte bij het vormgeven van de operatie; hij gaf relatief zelfstandig invulling aan het scenario en heeft zeer veel tijd alleen in Zevenbergschen Hoek doorgebracht in de nabijheid van het vrouwelijke subject. In de loop van de operatie had hij steeds minder contact met collega's. De commissie wijst er ook op dat het de infiltrant toegestaan werd dat hij niet meer verscheen op het vaste wekelijkse overleg van het team.

Het contact vanuit de WOD met de infiltrant vond zeer waarschijnlijk lange tijd overwegend op afstand plaats. Pas na 1 april 2021 werd afgesproken altijd een fysieke briefing en debriefing te houden.

De commissie is van mening dat in een dergelijk traject sprake had moeten zijn van intensieve begeleiding. Daarbij vindt zij dat met het oog op het welzijn en de integriteit van de infiltrant veel meer beperkingen hadden moeten worden gesteld aan de langdurige frequentie van meerdaagse inzetten en dat het contact met collega's en de organisatie als tegenwicht, behouden had moeten worden.

Signalen mentale toestand

Naast signalen vanaf oktober 2020 dat er een te nauwe relatie ontstond tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject, waren er in de laatste maanden van de operatie in ernst oplopende indicaties dat het mentale welzijn van de infiltrant achteruitging. De infiltrant begon in contacten met begeleiders en leidinggevendenden uitspraken te doen die passen bij het zogenoemde undercover Stockholm-syndroom. Vanaf eind maart 2021 werden er niet alleen feitelijke waarnemingen gedaan die er op wezen dat er een te nauwe relatie was tussen de infiltrant en het vrouwelijke subject, maar ook dat zijn mentale welzijn achteruitging en hij het onderscheid tussen zijn coverrol en zijn echte leven niet helder meer kon maken. Deze waarnemingen en de toenemende zorgen daarover werden gedeeld binnen de WOD. Dit alles heeft echter niet geleid tot adequate interventies en maatregelen vanuit de WOD.

Zorgen thuisfront

De familie van de infiltrant heeft hem gedurende de operatie in Zevenbergschen Hoek zien veranderen. Hij werd steeds vermoediger, raakte mentaal afwezig en zelfs apathisch en reageerde merkbaar anders dan normaal voor hem was. De grenzen tussen zijn eigen persoonlijkheid en de persoonlijkheid die hij had aangenomen in de operatie, vervaagden en hij begon te vluchten in die persoonlijkheid. Mede omdat de infiltrant het contact tussen de WOD en zijn thuisfront afweerde, maar ook omdat het thuisfront de WOD tijdens een contact in maart 2021 door toedoen van de infiltrant niet in vertrouwen durfde te nemen, was er vanuit de WOD geen zicht op de duidelijke verandering die hij thuis liet zien.

De commissie vindt dat omwille van het mentale welzijn van de infiltrant geen sprake had mogen zijn van een dergelijke vrijblijvendheid in de relatie van de WOD tot het thuisfront; zeker niet bij een intensief en langdurig traject.

Misleiding

Op 9 april 2021 heeft de infiltrant binnen de WOD gemeld dat hij een aantal maanden daarvoor meermaals gezoend was door het vrouwelijke subject maar dat hij haar had afgeweerd. Hij stelde daarbij app-berichten beschikbaar, die dit verhaal ondersteunden. Uit onderzoek van de commissie blijkt achteraf dat het relaas van de infiltrant bewust een veel te beperkte en misleidende weergave van de werkelijkheid was.

Tekortschietende interventies

Op 9 april 2021 werden door de WOD wel maatregelen getroffen. De infiltrant mocht niet meer alleen in de woning verblijven en geen 1 op 1 contact hebben met het vrouwelijke subject. Tevens kreeg hij de opdracht de incidenten en het niet tijdig melden daarvan, te

verbaliseren. De inzet van de infiltrant werd echter gecontinueerd; hij reisde direct door naar het coverhuis. Hij was dermate aangeslagen door de situatie dat het vrouwelijke subject merkte dat er iets met hem aan de hand was. In het licht van alle signalen maar ook van het feit dat het infiltratie-traject op dat moment ernstig gecompromitteerd was door het fysieke contact met het vrouwelijke subject, is de commissie van mening dat een verdergaande interventie op dat moment aan de orde had moeten zijn.

Op 12 april 2021 moest de infiltrant opnieuw verantwoording afleggen. Ter duiding van de situatie zegt hij dan dat het personage dat hij had aangenomen in de operatie "onder zijn huid" is gaan zitten. De eerdere maatregelen werden herbevestigd en zijn inzet werd gecontinueerd. Wel werd de aanvullende afspraak gemaakt dat hij een psycholoog zou bezoeken. Welke repercussies de incidenten en het verzwijgen daarvan verder zouden hebben moest hij afwachten. De commissie is van mening dat op basis van de expliciete duiding van de infiltrant van zijn gesteldheid, alle eerdere signalen en het feit dat het infiltratietraject toch was gecompromitteerd, zijn inzet stopgezet had moeten worden. De commissie betreft daarbij ook de in haar ogen onjuiste beslissing om de inzetten te continueren terwijl er een grote onzekerheid was voor de infiltrant over verdere consequenties en dit voorzienbaar een doorwerking zou hebben op hem.

14 april 2021

De infiltrant heeft in de ochtend van 14 april na een incident, doelgericht een aantal stappen gezet om ongemerkt in Zevenbergschen hoek te geraken en daar - zoals hij dat zelf duidde in zijn afscheidsb bericht - een einde te maken aan het leven van de persoon die hij speelde in de operatie. Hij vroeg daarbij om herinnerd te worden onder zijn echte naam en met zijn echte persoonlijkheid.

De commissie pretendeert niet een volledig inzicht te hebben in de gedachten en gevoelens die de infiltrant gedreven hebben tot zijn noodlottige daad. Uit zijn afscheidsb bericht blijkt dat de infiltrant sterke schuldgevoelens had en schaamte voelde ten opzichte van zijn echtgenote en zijn gezin, naast de mentale problemen die naar de overtuiging van de commissie samenhangen met het langdurige en intensieve infiltratietraject. De commissie veronderstelt dat de infiltrant ook schaamte voelde over het in zijn ogen falen als infiltrant en politieman; twee zaken die voor hem en zijn omgeving van waarde waren. Tenslotte kunnen ook de onzekerheid over zijn baan en schuldgevoelens ten opzichte van het vrouwelijke subject en haar gezin een rol hebben gespeeld. De commissie kan dan ook niet anders dan concluderen dat er een relatie is tussen het overlijden van de infiltrant en zijn werk. Een harde maar onvermijdelijke conclusie.

Nadat de WOD kennis kreeg van het afscheidsb bericht dat de infiltrant stuurde aan zijn echtgenote, is door de WOD niet voortdurend professioneel gehandeld. De commissie is van mening dat het ontbreken van een protocol voor dergelijke situaties een belangrijke oorzaak is van het niet professionele handelen. De commissie veronderstelt daarmee niet dat het leven van de infiltrant gered had kunnen worden.

Slotoverweging en aanbevelingen

Werken onder dekmantel is in de bestrijding van zware criminaliteit een onmisbaar middel geworden, met inmiddels veel grote successen. En dat middel moet ook blijven bestaan, naar ons stellige oordeel. Maar dan moet dit middel niet alleen wordt omgeven met de waarborgen zoals vastgelegd in wet en jurisprudentie maar ook moet, beter dan nu het geval is, geborgd zijn dat ethische aspecten goed worden afgewogen. Daarnaast speelt een belangrijke rol dat het middel in meerdere opzichten een groot afbreukrisico heeft. Veiligheidsrisico's zijn inherent aan de aard van deze inzetten, en worden zoveel mogelijk ingeperkt. Bij de afweging met betrekking tot de inzet van het middel wordt daar goed naar gekeken. Het bewustzijn van het risico voor het mentale welzijn van infiltranten lijkt minder nadrukkelijk ontwikkeld en komt veel te beperkt aan de orde. Mentale stabiliteit is cruciaal voor de infiltrant; werken in het heimelijke domein kan alleen effectief en verantwoord worden gedaan door personen die mentaal voldoende fit zijn. Maar het werk levert grote mentale belasting op en dat brengt risico's voor de geestelijke gezondheid met zich mee. Daar moet meer aandacht voor komen en er moeten snel betere en waarschijnlijk nieuwe waarborgen worden gecreëerd. Het huidige systeem binnen en buiten de WOD bevat deze waarborgen niet voldoende.

De commissie heeft een groot aantal conclusies getrokken. Zonder uitpuittend te zijn is de commissie van mening dat de volgende aanbevelingen in ieder geval onderdeel moeten zijn van een snelle professionalisering van de WOD:

- Kom tot een protocollering van de werkwijze. Leg daarin de professionele standaarden vast en beschrijf ook hoe de verantwoordelijkheden voor de toepassing en naleving zijn belegd.
- Verhoog en borg de kennis over specifieke risico's van heimelijk werken voor het mentale welzijn en de integriteit van infiltranten.
- Zorg voor permanente aanwezigheid van deskundigen die de zorg voor het mentale welzijn en de integriteit van infiltranten als belangrijkste verantwoordelijkheid hebben. Geef deze deskundigen ook toegang tot operaties en laat hen gevraagd en ongevraagd adviseren.
- Intensiveer vanuit zorg om medewerkers, het systeem van monitoring van het mentale welzijn en de psychologische begeleiding van medewerkers.
- Verbeter de initiële opleiding voor medewerkers, onder andere door een aparte opleiding voor infiltranten en begeleiders in te richten. Zorg voor permanente vak-ontwikkeling van medewerkers.
- Kom tot kleinere werkverbanden binnen de WOD waarbinnen voldoende zicht is op mensen en operaties. Verklein de span of control en de span of care van leidinggevenden.
- Beleg de besluitvorming over operaties van de WOD op een hoger hiërarchisch niveau en richt het systeem zodanig in dat betrokkenheid van tactische en strategische leidinggevenden bij zwaarwegende besluiten geborgd is. Zorg dat ook ethische afwegingen betrokken worden bij besluitvorming.

- Hervorm het loopbaanbeleid en zorg dat medewerkers die aan het einde van hun bindingstermijn komen goed gefaciliteerd worden bij het vinden van een nieuwe functie. Laat onderzoek doen naar de onderbouwing van de bindingstermijnen en pas op basis hiervan eventueel de systematiek aan.

De commissie Brouwer bestond uit de volgende leden:

- Oebele Brouwer, *voorzitter* (burgemeester van Achtkarspelen en voormalig Recherche – Officier van Justitie)
- Gijs van der Zee (Recherche – Officier van Justitie arrondissementsparket Oost)
- Hugo van Klaveren (sectorhoofd Regionale Recherche Eenheid Noord Nederland)
- Esther Tossaint (adviseur Korpsstaf en voormalig korpspsycholoog)

Ondersteuning:

- Angelique Damen
- Marlé Janssen,
- Raimond Sienot, *secretaris* (adviseur Korpsstaf)
- Ethel Woolderink, *secretaris* (adviseur Staf Landelijke Eenheid)